

наша слова

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 22 (1277) 1 ЧЭРВЕНЯ 2016 г.

Феліксу Шкірманкову - 90

Фелікс ШКІРМАНКОЎ нарадзіўся 27 траўня 1926 года ў Прапойску, сёняшнім Слаўгарадзе. Ён ветэран вайны, сябтар Партыі БНФ ды ТБМ, літаратар, журналіст. У 2005 годзе быў адным з найстарэйшых дэлегатаў Кангрэсу дэмакратычных сілаў Беларусі.

Пяцінаццацігадовым падлеткам Фелікс Шкірманкоў стаў у шэрагі абаронцаў Айчыны. У дваццаць адзін свядома ўступіў у КПСС. У 25 добраахвотна паехаў працаўца на Калыму. Яго вяртанне ў Беларусь супала з бурлівымі падзеямі распаду СССР.

З вяртаннем на радзіму вярнулася да Фелікса Шкірманкова і беларушчына. Яго паглынула грамадская дзейнасць. У 63 гады стаў ініцыятарам стварэння раённай арганізацыі "Дзеці Чарнобыля". У

64 выйшаў з партыі і ўступіў у Беларускі Народны Фронт.

Землякі абрали Фелікса Шкірманкова старшынём Слаўгарадскага гарадскога савета народных дэпутатаў.

Фелікс Шкірманкоў мае некалькі кніг рознага літаратурнага жанру. Сярод яго тво-

раў - успаміны, замалёўкі, абразкі, "ваенныя" і "геалагічныя" апавяданні, паэтычная кніга на расейскай мове, кнігі вершаў па-беларуску.

(Фрагменты гутаркі журналіста РСЗ Ф. Шкірманковым чытایце на ст. 4.)

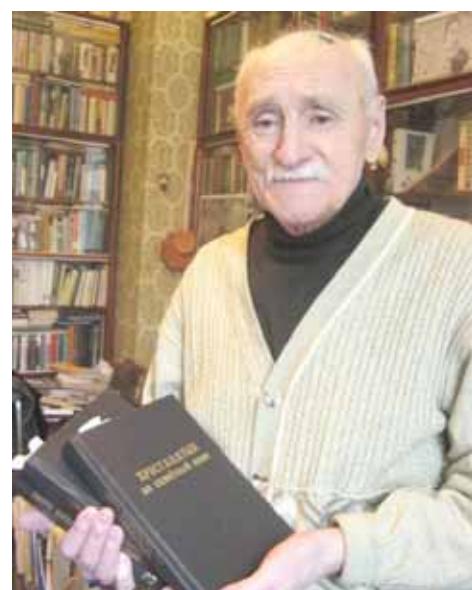
Вікіпедыя.

Ільі Кургану - 90

Ілья Львовіч Эйдельман (белор. Ілья КУРГАН, нар. 26 траўня 1926 года) - дыктар Беларускага радыё і тэлебачання з 1949 па 1990 год, заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь (снежань 1968), літаратурны кансультант у Купалаўскім тэатры і Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі, прафесар кафедры сцэнічнага маўлення ў Беларускай акадэміі мастацтваў і Менскам універсітэце культуры і мастацтваў.

Нарадзіўся ў Барысаве. У 1934 годзе сям'я пераехала ў Менск. Вучыўся ў менскай школе № 5. У вайну працаўаў у Самаркандзе ў літографіі, вучыўся ў інстытуце інжынераў марскуга флоту, а пасля паступіў у чыгуначны тэхнікум, адначасова падзарабляючы ў майстэрні пры чыгунцы. Затым працаўаў у Ташкенце на паравозарамонтным заводзе разбяром па метале.

У 1945 годзе паступіў у Менскі тэатральны Інстытут на акцёрскі факультэт на курс Еўсцігнея Міровіча, народнага артыста БССР. Скончыў інстытут у 1949 г. 1 лістапада 1949 г. прайшоў сярод амаль 100 кандыдатаў па конкурсі і быў прыняты дыктарам Беларускага радыё. 4 лістапада 1950 года быў апубліканы артыкул Ілья Львовіча "Хай растуць нашы дзеці" пад псеўданімам Ілья Курган. Кіраўніцтва радыё прапанавала афіцыйна памяняць прозвішча для радыё. Гэта было не цяжка. Курган - дзяячка прозвішча маці. Неўзабаве псеўданім стаў фірмовым знакам. Гэтае прозвішча ў са-

не прапала і была часткова рэлізавана працай у якасці акцёра ў радыёпастаноўках. Быў на радыё "Тэатр ля мікрофона", у якім удзельнічалі карыфеі - Барыс Платонаў, Леанід Рахленка, Стаянія Станюта... Яны ўмелі зрабіць так, што слухач бачыў чутае.

Ілья Курган лічыць, што для таго, каб было раўнаправнае двухмоё, сёня трэба добра ўкладзіць ў беларускую мову. І зрабіць акцэнт трэба на навучанні ёй у школе.

- Гэта мой боль, мой пункцік: каб артысты, якія вядуць радыё і тэлеперадачы, ды ўсё мы - на вуліцах, у транспарце, на працы - маглі гаварыць і гаварылі на "чысцоткай беларускай мове". Дагэтуль чую - памятаю! - як гаварылі вялікія купалаўскія артысты - Глебаў, Платонаў, Ржэцкая, Стома, Уладамірскі, Дубашынскі... Яны былі захавальнікамі мовы, - гаворыць Ілья Курган.

Вікіпедыя.

ISSN 2073-7033

9 772 073 703 003

Віншуем Маю Яніцкую

Мая Міхайлаўна ЯНІЦКАЯ (22 траўня 1931, хутар Валянцінава, Плещаніцкі, цяпер Лагойскі раён, Менская вобласць) - беларускі мастацтвазнавец, кандыдат мастацтвазнаўства (1974). Сябтар Беларускага саюза мастакоў (1975), актыўны сябтар ТБМ імя Ф. Скарыны.

Скончыла Усесаюзны завочны інстытут савецкага гандлю ў Маскве (1955), аспірантуру Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору НАН Беларусі па спецыяльнасці "Выяўленчае мастацтва" (1970). У 1971-74 гг. малодшы навуковы супрацоўнік ІМЭФ НАН Беларусі, у 1974-77 гг. у выдавецстве "Беларуская энцыклапедыя" (у 1975-76 гг. загадчык рэдакцыі "Збор помнікаў гісторыі і культуры Беларусі"). З 1978 г. старшы навуковы супрацоўнік ІМЭФ НАН Беларусі, з 1991 г. - Нацыянальная навуковая-асветнага цэнтра імя Ф. Скарыны, з 1997 г. - рэдакцый мультымедыйных тэхналогій Беларускага дзяржаўнага інстытута праблем культуры. Даследуе гісторыю беларускай культуры, у т. л. дэкаратыўна-прыкладнога і выяўленчага мастацтва. Аўтар кніг "Беларуское мастацкае школа (XVI-XVIII стст.)" (1977), "Вытокі шкларобства Белару-

сі" (1980), "Фёдар Зільберт" (1980, творчы партрэт мастака-кераміста), "Беларуское мастацкае школо XIX - пачатку XX стст." (1984), "Людміла Мягкова" (1984, творчы партрэт мастака), "Гісторыя шкляной вясёлкі" (1986), "Художественное стекло Советской Белоруссии" (1989). Першы аўтар фундаментальных артыкулаў па гісторыі розных відаў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва ў шэрагу энцыклапедычных выданняў. Адзін з аўтараў, навуковых рэдактараў і член рэдкалегій "Збору помнікаў гісторыі і культуры Беларусі" (1984-88) і серыйнага навуковага выдання "Вяртанне-1", "Вяртанне-2", "Вяртанне-3", "Вяртанне-4" (1992-97), адзін з аўтараў "Гісторыі беларуска-

га мастацтва" (т. 1-6, 1987-94), а таксама першага мультымедыйнага выдання Беларускага інстытута праблем культуры "Беларуская культура. Лепшыя старонкі: Іканапіс. Традыцыйны касцюм. Архітэктура. 100 рарытэтаў з музеяў Беларусі" (2000). Аўтар шматлікіх артыкулаў у перыядычных выданнях Беларусі і Расіі, прывесчаных агляду выставаў розных відаў сучаснага беларускага мастацтва, аналізу твораў персанальных выставаў сучасных мастакоў Беларусі, а таксама складальнік каталогаў гэтых выстав. Складальнік раздзела "Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва" да альбома-каталога "Беларуское мастацтва ХХ стагоддзя" (2003).

Вікіпедыя.

Генрыху Далідовічу - 70

Генрых Вацлававіч ДАЛІДОВІЧ (1 чэрвеня 1946, в. Янковічы, Стайпецкі раён, Менская вобласць) - беларускі пісьменнік.

Скончыў філалагічны факультэт БДУ (1968). Служыў у армії. Настаўнічаў на Барысаўшчыне (1971-1973),

працаўаў у аддзеле прозы часопіса "Полымя" (1973-1979), на меснікам галоўнага рэдактара (1979-1991), галоўным рэдактарам часопіса "Маладосць" (1991-2002). З 2003 года на меснікам галоўнага рэдактара "Краязнаўчай газеты".

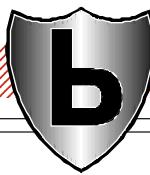
Друкуюцца з 1966 го-

да. Першы зборнік апавяданняў "Дажджы над вёскай" (1974). Творы Г. Далідовіча адметныя лірызмам, увагай да побытавых дэталей, дакладным піхалаізмам.

У рамане "Гаспадар-камень" (1984), прысвечаным пярэдадню І сусветнай вайны, шматбакова паказаў жыццё тагачасных вёскі і горада, няпростыя шляхі нацыянальнай інтэлігенцыі, у якой расло ўсвядамленне свайго авабязку. У раманах "Пабуджаныя" (1988) і "Свой дом" (1989) шмат новых персанажаў - удзельнікаў і кіраўнікоў палітычнага руху розных кірункаў на Беларусі ў 1917-18 г. У рамане "Заходнікі" (1992) створана панарамная карціна жыцця заходнебеларускага сялянства і інтэлігенцыі пачынаючы з канца 1940-х г., іх "перавыхаванне", эпэрэсіі, міграцыі.

Вікіпедыя.

(Гутарку з Г. Далідовічам чытаіце на ст. 2-3.)

1 чэрвень адзначае 70-годзе сябтар Саюза беларускіх пісьменнікаў Генрых Далідовіч.

Генрых Далідовіч ў 1968 годзе скончыў філфак БДУ, пасля некалькі гадоў настаўнічай на Барысаўшчыне, з 1973 года стала займацца літаратурнай працай. Амаль 6 гадоў ён працаваў у аддзеле прозы часопіса "Полымя", з 1979 па 2002 - намеснікам, галоўным рэдактарам часопіса "Маладосць". Ён - аўтар шматлікіх апавяданняў, аповесцей, раманаў на гістарычную тэматыку. За раман "Гаспадар-камень" пісьменнік атрымаў літаратурную прэмію імя Івана Мележа (1986 г.). За раман "Заходнікі" ён быў уганараваны Дзяржаўнай прэміяй Рэспублікі Беларусь (1996 г.).

Як у большасці твораў на сучасную тэматыку, так і на гістарычную, пісьменнік шчодра апісвае свой налібоцкі край, сваіх землякоў, у тым ліку і тых, каго ўжо не паспей пабачыць. Так, у рамане "Кліч роднага звона" яго герой Міндоўг прыкладна ў 1246 годзе сядзіць на беразе ракі Шура, што цячэ ў вёсцы Янкавічы Стапецкага раёна, разважае пра речаснасць і лёс зямлі, дзе паблізу было яго княства, дзе ўзвышаўся сусед Наваградак, што неўзабаве стане паўнавартаснай сталіцай ВКЛ. Мы пагутарылі з пісьменнікам напярэдадні яго юбілею.

- Генрых Вацлававіч, пішуучы пра даўніх сваіх землякоў, некалькі Вы ведаеце свой род?

- Маю звесткі пра сваіх прадзедаў з 1710 года. Прозвішча паходзіць ад назвы прафесіі продка - дойліда. Іх, будаўнікоў, па-сённяшнему - прарабаў, архітэктараў, князі Радзівілы пасялілі на маіх родных мясцінах. Менскі медык Казімір Далідовіч выдаў книгу

пра наш род, у якой ён узгадаў 1453 прадстаўнікоў некалькіх адгалінаванняў сям'і, а я рэдагаваў рукапіс, напісаў да кнігі прадмову.

- Як родныя мясціны паплывалі на Вашыя ўражанні, якія ўвайшлі ў апавяданні і кнігі?

- Кожны пісьменнік у свеце на гэта пытанне адказаў бы так: "Дзякую Богу, ёсць родны кум, як сказаў Якуб Колас, які табе мілы". Я пабачыў свет у зямлянцы ў 1946 годзе на хутары Амшарок паблізу згаданай вёскі Янковічы Стапецкага раёна.

Калі наша мясцовасць у 1921 годзе апінулася ў складзе Польшчы, то падпала пад палітыку расселення на хутары. Мой дзед Уладыслаў пакі-

сваі вёску і пераехаў на блізкі хутар Амшарок, дзе паставіў хату, завёў гаспадарку, у 1922 годзе займеў першанца, майго бацьку. Бацька зачончыў 7 класаў, але далей вучыцца не было за што. У волыні гаспадарка вывучыўся на кавалія. Гэтай справе ён прысвяціў сваю старанную і ўмельскую працу калі 70 гадоў, стаў адным з вядомых людзей нашага Налібоцкага краю.

Надышла Другая сусветная вайна. Нашыя мясціны апінуліся ў партызанская зоне. Вёску і хутар акупанты спалілі, людзей вывезлі ў Германію. Бацька ўцёк па дарозе, быў у бежанцах. Але калі вайна пакацілася на Захад, вярнуўся ўжо не адзін, а з маладзенькай жонкай Янінай, майей будучай маці. Па лясах яшчэ бадзялася розная пошасць, бандзюгі, дыверсанты, было накідана многа мін у лесе і ў полі, але бацькі ўпарты імкнуліся вярнуцца на родныя папялішчы, каб пусціць карэні і аднавіць род. Іх лёс я апісаў у аповесці "Жывы покліч".

Яны выкапалі яміну, аблеклі яе кроквамі, дзірваном, паставілі грубку з цаглін буйной печы, збудавалі зямлянку. І тут у 1946 годзе з'явіўся я - адзін з першых дзяцей адраджаных Янковіч і хутароў. У Амшарку пабачылі свет дзве мае сястры і два браты. І як было не адчуць на хутары радасць, што бачылі навокал вялікае поле, лес, рэчку, узімку - белую прастору, вясной - зеляніну. Што толькі не расло тут! Палавелі жаўтавата-белыя лапікі малога, з дробным калоссем жыту, пшаніцы і ячменю, зелянеліся авёс і бульба, а яшчэ больш гусцеліся абшары пырніку, лебяды, высознана гасцоту, сірэны і лубіну.

Міжволні з маленства я ўспрыняў прыроду як нешта арганічнае. У вёску мы пераехалі ў 1961 годзе, дзе хутка дачакаліся электрычнасці. У новай нашай хаце я пажыў толькі 2 гады. У 1963 годзе я падаўся ў Менск на вучобу.

- У гэтым годзе Вы адзначыце не толькі 70-годдзе, але і 50-годдзе літаратурнай дзейнасці. Расскажыце, калі ласка, як яна начыналася.

- Прыкладна ў 7 класе я начаў пісаць заметкі ў "Івенніцкую правду", пазней - у стапецкую газету "Прамень". Вучнем 9 класа стаў яе карэспандэнтам, а ў 10 класе асмеліўся пасыльці напісаное ў менскія газеты, і стаў няштатным карэспандэнтам "Сельскай газеты", начаў спрабаваць

пецкім і Нясвіжскім раёнах, вядучы семінары. Іх не разгубіла тое, што і я пісаў.

- Вы сабраўші шмат гісторый пра кахранне, пра прыгажосць науця ю мадаль, пра развіццё адносін, пра закладанне сям'і. Вобразы Іссы, Аглай, Клаудзіі перадаючы тонкае разуменне жаночай душы.

- Як пісьменніку не ўдзяляць гэту тему вялікую ўвагу?! Кніга "Жар кахрання" выйшла ў 1996 годзе і я здзівіўся: яе раскупілі за два тыдні. Яна мела ашаламляльны поспект! Я быў уражаны, калі запрасілі выступіць студэнты Менскага Лінгвістычнага юніверсітэта. Некалькі груп прыйшлі на сустэрчу. Дзяўчата выкупілі ў "Кнігарні пісьменніка" 200 асабнікаў кнігі, і ўсе прышлююцца падпісаць. Яны падрыхтавалі 50 пытанняў да мяне. Адна чытачка сказала: "Вы паказалі любасць, адкрыласць, харство жанчыны. А хто Вы былі самі - Дон Жуан ці Дон Кіхот?" Я адказаў:

"Я - Дон". Праз некалькі дзён яны выпустілі настенную газету з міті адказамі пра дадзеное Богам пачуццё, якое чалавек можа развіваць і якае, на жаль, можа глыбока азмроціць.

- Адзін з раздзелаў Вашай кнігі называецца "Хваласце сям'і". Значыць, Вы шануеце сямейны лад і традыцыі. Скажыце, калі ласка не-

калькі словаў пра Вашу спадарожніцу жыцця.

- Марыя Нічыпараўна - настаўніца, як і я. Яна - гісторык, добра разумее мае паміненні ў асэнсаванні нашай гісторыі і падтрымлівае мяне. Мы разам з 1968 года. У нас з ёй у многім еднаємось поглядамі і мэтай. Больш за 30 гадоў яна працавала ў літаратурным музеі Якуба Коласа ў Менску. Нашы сыны і дачка маюць філалагічную адукацыю, нас радуюць унук-юрыст, і ўнучка, яшчэ дашкольніца.

- З-пад Вашага пяра выйшаў раман пра ўтварэнне ВКЛ, трэлогія пра ўзнікненне БНР і БССР.

- Паколькі я жыў у Захадній Беларусі, то можа болей за сваіх калег з Усходнім яшчэ ў савецкі час сустракаўся з нашчадкамі тых, хто ў 1918 годзе ўтвараў БНР. Я задумаўся над тым, якая яна, наша Беларусь? Калі і я начала складвацца? Скажам, а што значыць БНР, БССР у пераломнія 1917-1919 гады? Імкнуўся ў архівы. З цяжкасцю, але здаваў дакументы пра тая ча-

сы. Яны былі скаваныя, вывешаныя, недаступныя, але мне іх давалі.

Мікола Ермаловіч натхніў напісця раман "Кліч роднага звона" пра ўтварэнне ВКЛ з цэнтрам у сёняшнім Наваградку, падказаў мне нацыянальную канцепцыю афармлення гэтай дзяржавы, што стала адной з найбуйнейшых у Еўропе.

- Якузінка задумала напісаць раман "Захаднікі", які стаў лаўрэацікам?

- Паколькі я шмат чуў ад бацькі, бабулі і старэйшых аднавіякоўцаў пра іхняе жыццё на працягу не менш стагоддзя, то мне захацелася распавесці пра гэта. Тым больш, што наступіла перабудова і можна было напісаць пра тое, што раней замоўчвалася, у прыватнасці, як маіх землякоў-захаднікаў гвалтам гналі ў "сацыялістычны рай". Я па стараўся расказаць, як многі землякі, вярнуўшыся з прымусовых прац

- Вас не чутно ў друк:

Ідзе назапашванне матэрыяла для новых кніг?

- З 2012 года я мала друкуюся, але працягваю після мініяцюры, апавяданні. Я ўсё зрабіў, каб сабраць і выдаць аднотомнікам творы майго любімага настайдніка Уладзіміра Дамашэвіча, напісаў прадмову да яго, таксама і да твораў Міколы Аўрамчыка.

Раман "Свой дом" - трэція частка раманаў пра ўтварэнне БНР і БССР. Услед за Ермаловічам, Гілевічам я разважаў над паняццем "свой дом" і гэта паклікала мяне ўзяцца за больш даўнююю гісторыю. Я пазнаёміўся з летапісамі, хронікамі, даследваннямі. Наш дом, наша дзяржайнасць закладалася яшчэ ў Палацку, далёка да Рагвалода, калі ствараліся, мацаваліся асновы нашай плямененасці, роднасці, армii, скарбу. Палацкая княства стала асновай нашай дзяржайнасці.

Цяпер заканчваю раман у дзвюх кнігах "Руркавічы і Рагваладавічы", які ахоплівае падзеі з канца Х стагоддзя па 1044 год, да ўзыходжання на пасад Усяслава Чарадзея, дзе паказваю жыццё крывічоў, вяцічоў, радзімічаў. Рэалізуваю сваё права пра заіка расказаць пра той перыяд па-свойму. Першая кніга друкавалася ў "Дзеяслове" ў 2012 годзе, там, верыцца, будзе і другая частка.

Запаветная магія мара - напісаць раман пра Грунвальдскую бітву. Не адзін год збіраю матэрыял, езджу і аглядаю Варшаву, Віслу, крыжацкі замак у Мальборку.

- У апавяданні "Губаты" прац лёс маленька гасцініцы Вам удалося выдатна перадаць любоў да прыроды і ўсіх жывых стварэнняў, апісаць непрыкметныя лясныя сцяжынкі, выказаць прагу да свабоды, уласцівую кожнай жывой істоте.

- Гэта апавяданне ўвайшло ў школьнную праграму і было перакладзена на 25 моваў свету.

- Даследчыкі прызнаюць: у Вашых творах яркая, сакавітая мова?

- Я пачуў яе ад маці і бабулі. Да слова, у школе я пачынаў урок з 5-хвілінай моўнай "фізкультуры". Вучні з вёскі запісвалі мясцовыя наўмы, скажам, частак воза, рыбалоўнай аснасткі і г.д. Вось да слова *ісі* застаўся запіс 50-ці сінонімаў і блізкозначных слоў.

- Хто з Вашых паслядоўнікаў Вам найбольш цікавы як творца?

- Андрэй Федарэнка. Я дапамог яму выдаць першую кнігу.

- Дзякую за гутарку. Сардэчна віншуем Вас з юбілем, жадаем магутнага здароўя і творчага плену!

Гутарыла
Эла Дзвінская,
фота з архіва сям'і Далідовічаў:

1. Генрых Далідовіч на Наваградскім замчышчы;

2. З бацькамі на хутары Амшарок, 1948 г.;

3. З жонкай Марыей.

Пошук беларускай тэрміналогіі

Падчас напісання тэкстаў на беларускай мове і перакладаў на беларускую мову можа ўзнікаць патрэба ў выкарыстанні спецыяльнай галіновай тэрміналогіі. Гэта задача можа быць спрэчкай падчас змены па-рознаму. Сярод такіх спецыялізаваных слоўнікаў сустракаюцца і неафіцыйныя слоўнікі, выдадзеныя аматарамі самастойнай. Яны могуць моцна адрознівацца ад афіцыйных і ўтрымліваць лексіку, узятую са старых слоўнікаў або з аўтарскіх слоўнікаў, дзе выбар слова часам абрэгунтуваецца вядомымі толькі аўтару прычынамі, або самастойнай выдуманыя словы. Таксама папулярнасць набываюць слоўнікі, выдадзеныя на пачатку 20 ст. да рэформы 1933 года ў рамках афіцыйнага мовазнаўства, напрыклад, зборнікі Беларускай навуковай тэрміналогіі.

Як жа пераадолець гэтую супяречнасці? Лічым, што дзеля гэтага трэба вызначыць для сябе пэўныя прыярытэты. Што нараджае такую вялікую разнастайнасць?

1) Усведамленне мовы як мёртвай і імкненне яе адрадзіць. Гэта прыводзіць многіх да думкі, што можна тварыць па-новому. У выніку кожны робіць па-свойму і ўзнікае разнастайнасць.

2) Перакананне ў тым,

што выдадзены ў Рэспубліцы Беларусь і БССР афіцыйныя слоўнікі - як агульныя, так і галіновыя - непримальнія, бо

русіфікуюць мову. У выніку -

пошук больш беларускіх адпаведнікаў, напрыклад, у дарэформенных слоўніках.

3) Падыход да перакладу як да чиста лінгвістычнай задачы і арыентызаціі на абстрактную правільнасць, без увагі да аспекту практычнага ўжывання.

4) Няведение пра ўжо

нарэчынныя, створаныя нядаўна і

афіцыйныя слоўнікі прымушае

карыстацца першым слоўнікам,

які трапіцца пад руку - стара-

даўнім, неафіцыйным, сумнёв-

нымі самаробкамі ў інтэрнэце,

а часам вымушае займацца

самадзейнасцю і выдумляць.

Мова не мёртвая, бо ёсць жывыя насыбіты беларускай мовы, якія выхоўваюцца і

вучыліся на ёй, у тым ліку спе-

цыяльным тэрмінам. Адпавед-

ны ўзус зафіксаваны ў нарматыўных слоўніках і даведніках.

Перастварэнне тэрміналогіі су-

пярэчыць заходам па яе ўста-

ливанні, якія мелі месца ў 1990-

х гадах пры авбяшчэнні бела-

рускай мовы як адзінай дзярж-

жаўнай. У лексіцы з тагачасных

крыніц прасочваеца пераем-

насць з папярэднім напра-

цоўкамі, і тое, што яна разгля-

далася як лексіка, якой бы ву-

чыліся і якою б карысталіся ў

рэальным жыцці грамадзянне

Беларусі. Гэта азначае пэўную

легітымізацыю або рэабіліта-

цыю лексікі як прыналежнай

да рэальных суверэнных бела-

рускамоўных аtrybutau. Безумоўна, было б прыемна месьць беларускамоўную тэрміналогію, якая б адпавядала крытэрыям аўтэнтычнасці і гарманічнасці. Аднак спраўнае інесупярэчлівае функцыянованне беларускай мовы ў прафесійных сферах тут і цяпер - найбольш важная задача. Прамаудзіванне можа быць небяспечным. Калі тэрміналогія будзе прыгожай, але не ўніфікованай, да гэтага большіх шкоды. Калі дамагацца прыгожай тэрміналогіі, то трэба каб гэтыя памкненні былі падтрыманы ўсімі бакамі, ад якіх залежыць функцыянованне тэрміналогіі, найперш - афіцыйнымі структурамі.

Ігнараванне лексікі з афіцыйных слоўнікаў - немэтастэгодны падыход, і з той прычыны, што яны існуюць у адным полі з беларускімі навучальнымі праграмамі ў школах і ВНУ, з выкарыстаннем беларускай мовы (нават перакладным) у дзяржавных установах. Практычна, пры жаданні атрымліваць ад дзяржавы беларускую мову, немэтастэгодна пашыраць агульную з ёй мову. Аматары моўных інавацый і альтэрнатыў (адносна цяпрашніх норм) у большасці - новая беларускамоўная, якія вывучылі мову на аснове рускай, таму іх свавольнае супяречанне афіцыйнай норме з прычын густу або пурпурому не выглядае паважнай прычынай, каб падлажвацца пад іх. Акрамя таго, ва ўмовах дамінавання рускай мовы беларускамоўныя лёгка падпадаюць пад агульненне, пра іх ствараюцца стэрэатыпы, таму такія неканструктыўныя паводзіны накладаюць негатыўны адбітак і ствараюць уражанне аб ненатуральнасці патрэб у абслуговыванні на беларускай мове.

Урэшце, пры перакладзе на народную мову заўжды трэба кіравацца ўзусам гэтай мовы. Цяпер з прычыны моцнай стагнацы беларускай мовы гэта практычна немагчыма, бо насыбіты беларускай мовы нетвораць адзінай супольнасці, яны разрозненыя. Затое магчыма абаверціць на узус, зафіксаваны ў аднамоўных крывацьціх. 2) У раслін - трубка, па якой праходзіць вільгаць з растворы мінеральнай солямі і іншымі рэчывамі. Тут, відаць, супяречнасць, бо ў патрэбным нам сэнсе "сосуд" - "пасудзіна". Або калі мы бачым, што "дроб" як зарад для паляўнічых стрэльбаў перакладаецца "дроб", то гэта памылка, бо "дроб" - гэта 1. Кавалачак чаго-н.; 2. Лік, які складаецца з пэўнай колькасці роўных частак адзінкі. Відавочна, мaeща, на ўвaze "шрот". Або калі "шоколадное масло" перакладаецца як "шакаладны алей", а гаворка пра прадукт у брусках, які можна мазаць на хлеб, то тут памылка перакладу, бо алей мае вадкую кансістэнцыю. Тут правільна "шаколаднае масло".

клапедыі, навучальная матэрыялы (падручнікі і даведнікі). Картыстанне такім аднамоўнымі матэрыяламі стварае грунт для незалежнага існавання моўнай супольнасці, калі мовай картыстаюцца, а не перакладаюць на яе.

Афіцыйнасць крывацьці важная з той прычыны, што пры іх укладанні выконваецца пэўная метадалогія і дысцыпліна, якая робіць розныя выданні адносна ўзгодненымі паміж сабой, абаходзячыся на некалі зафіксаваны ўзус.

Такім чынам, з улікам вышэй апісанага, пры перакладзе на беларускую мову спецыялізаваных тэрмінаў трэба арыентавацца на:

- сучаснасць;
- афіцыйнасць;
- галіновую спецыялізацыю;
- аднамоўныя крывацьці.

Вось яшчэ некалькі важных прынцыпаў.

Тэрміналогія вымагае аднастайнасці. Для дакладнага апераціравання паняццем, для недвусэнсцонага яго называння патрэбны ў ідэале адзін тэрмін. З гэтага вынікае, што ў агульнай мове можна быць некалькі сінонімаў, але пры выбары нейкага слова ў якасці тэрміну адбудзеца раздзяленне. Напрыклад, у простай мове словам "жалеза" могуць называць любы метал, але ў металургіі жалеза і метал - не адно і тое ж. Або "машина" можна быць агульным словам, але ў дарожным руху тэрмінам будзе "аўтамабіль". Гэтаксама "дамова" цяпер - агульнае слоў, але тэрмінам з'яўляецца "дагавор" ці "кантракт".

Пажадана каб спец. тэрмін не ўступаў у супяречнасць са значэннем у агульнай мове. Напрыклад, у Руска-беларускім слоўніку "сообщающиеся сосуды" перекладаюцца як "сазлучаныя сасуды". У той жа час значэнні слова "сасуд" у сучаснай мове:

- 1) Трубчасты орган у целе чалавека ці жывёлы, па якім цячэ кроў або лімфа.
- 2) У раслін - трубка, па якой праходзіць вільгаць з растворы мінеральнай солямі і іншымі рэчывамі. Тут, відаць, супяречнасць, бо ў патрэбным нам сэнсе "сосуд" - "пасудзіна". Або калі мы бачым, што "дроб" як зарад для паляўнічых стрэльбаў перакладаецца "дроб", то гэта памылка, бо "дроб" - гэта 1. Кавалачак чаго-н.; 2. Лік, які складаецца з пэўнай колькасці роўных частак адзінкі. Відавочна, мaeща, на ўвaze "шрот". Або калі "шоколадное масло" перакладаецца як "шаколадны алей", а гаворка пра прадукт у брусках, які можна мазаць на хлеб, то тут памылка перакладу, бо алей мае вадкую кансістэнцыю. Тут правільна "шаколаднае масло".

Акрамя грубых сэн-

савых памылак варта звяртаць увагу і на паметы стылю і рэгістру. Напрыклад, слова "чашчыня" азначае тое ж, што і "частата", але яно размоўнае.

При адсутнасці ў сучасных крывацьціх трэба шукаць у ранейшых крывацьціх, але як мага бліжэйшых да сучаснасці, г.зн. паставува "спускацца". Гэтым мы праўляем абыходжанне з беларускай мовы як з жывой, якая мае паслядо

Віншаем сяброў ТБМ, якія нарадзіліся ў чэрвені

Абакановіч Віталь Феліксавіч
Абужынская Ганна Аляксандра
Ажар Таццяна Мікалаеўна
Акудовіч Валянцін Васільевіч
Алейнікова Антаніна Андр.
Алёшка Вячаслаў Часлававіч
Аляхновіч Леанід Адамавіч
Аляхновіч Ніна Паўлаўна
Анапрыенка Юры
Анацка Ганна
Анацка Яўген
Анташкевіч Канстанцін Андр.
Арэхай Аляксандар Сяргеевіч
Асміковіч Міхась Мікалаеўч
Аўраменка Васіль Аляксееўч
Афана́ссе́ва Ра́іса Івáнаўна
Баеў Дзмітры Уладзіміравіч
Баеў Павел Віктараўіч
Базык Вольга
Балашоў Аляксей Анатольевіч
Барнюк Аляксей Сяргеевіч
Барцэвіч Іван Васільевіч
Барысава Сафія Міхайлаўна
Белавусава Валянціна Валянцін
Бельская Ірына Казіміраўна
Бельскі Аляксей Паўлаўіч
Бігель Дзмітры Анатольевіч
Біза Юльян Сяпанавіч
Бондару́й Сяргей Яўгенавіч
Бруве́іч Вольга Аляксандар.
Бузо́ Марат Антонавіч
Булавінскай Марыя
Бурачонак Аляксандар Вячас.
Бушкоў Таццяна Яўгенавіч
Бычэнка Алена Аляксандраўна
Бязмацерны Дар'я Аляксандра
Бязмен Ваисіль Канстанцінавіч
Бяласін Яўген Аляксандравіч
Вайтовіч Сяргей Уладзіміравіч
Валабуеў Аляксей Вітальевіч
Валошчык Лідзія Рыгораўна
Валынец Таццяна Сяргеевіч
Варонік Святлана Аркадзеўна
Васілевіч Наталля Мікалаеўна
Васілеўскі Пётр Пятровіч
Васільева Анастасія Вячаслав.
Вернікоўская Аксана Фёдар.
Гайдук Ірына Эдуардаўна
Галіч Аляксей Эдуардавіч
Галушко Вера Віктараўна
Гараніна Ганна
Гаўрылькоў Таццяна Уладз.
Гашко Ірына Аляксееўна
Герасімюк Ілья Мікалаеўч
Глушко Аляксей Віктараўіч
Грыбоўскі Васіль Аляксандар.
Грыгор'еўна Ірына Людвігаўна
Грышко Людміла
Гудкова Дар'я Уладзіміраўна
Гурюва Алена Валер'еўна
Давыдчук Сяргжук
Данільчык Зінаіда Пятроўна
Дземідовіч Ганна
Дзічкоўская Настасся
Дзюсекаў Павел Аляксандар.
Дзячынка Алег Віктараўіч
Драбышэўская Марына Вікт.
Дробыш Вадзім Міхайлавіч
Дрожжына Ала Леанідаўна
Дубовік Вячеслаў Юр'евіч
Дубоўскі Валеры Леанідавіч
Жалдака Васіль Станіслававіч
Жамойда Алена
Жарнасек Вітаўт
Жарнасек Міхась Васільевіч
Ждановіч Таццяна Міхайлаўна
Жук Ігар Васільевіч
Жук Яўген Віктараўіч
Заблоцкая Алена Аляксандар.
Завадская Алена Аляксандар.
Запалянская Вольга Васіл.
Золаў Юры Георгіевіч
Зуёнак Васіль Васільевіч
Іваноў Сяргей
Ігнатовіч Марыя Іосіфаўна
Ігнатовіч Яўген Барысавіч
Ільяна Анастасія Аляксандар.
Ішучіна Таццяна Вікенцьеўна
Кавалёва Кацярына
Кавалеўская Наталля Леанід.
Кавалеўская Стэфанія Сярг.
Калета Радаслаў
Кальчугін Віктар

Канкоўская Святлана
Капціловіч Іван
Каращанка Ігар Віктараўіч
Карповіч Аліна Аляксандра
Каўко Зміцер
Кашуба Мікалай Ануфрыевіч
Кісель Сяргей Леанідавіч
Кісялкін Васіль Сяргеевіч
Кляпкоў Дзмітры
Кобрусеў Дзяніс Аляксандар.
Колас Мікалай Мікалаеўч
Комар Юры Мікалаеўч
Конік Юлія Andrэеўна
Косава Ганна Валер'еўна
Кочман Тарса
Красоціна Тамара Іванаўна
Краўчук Зміцер
Краўчук Ірына
Крол Аляксандар Уладзіміравіч
Крываротаў Міхайл Юр'евіч
Кудрашова Лілея
Кузікевіч Алені
Кукуца Алена Аляксандраўна
Кукуца Уладзімір Часлававіч
Куляшоў Дзмітры Віктараўіч
Куніцкая Ганна Уладзіміравіч
Курдо Павел Аляксандравіч
Курловіч Ганна Аляксандар.
Курчэўскі Іван Люцыяновіч
Кутас Святлана
Кухарчык Людміла
Лабаты Алег Анатольевіч
Ларын Іван Юр'евіч
Ласкутнікаў Павел Сяргеевіч
Лаўрыновіч Але́сь Сяргеевіч
Лендзянкоў Ігар
Ліціна Фларыда Вакілаўна
Лойка Святлаў Робертавіч
Лыскавец Ігар
Лясько Аляксандар Аляксандар.
Ляўковіч Анатоль Іосіфавіч
Магонаў Сяргей Аляксандар.
Майсянек Андрэй Георгіевіч
Макарэвіч Іна
Макарэвіч Марына Уладзімір
Макрыцкі Яраслаў Янавіч
Максімчана Аляксей Юр'евіч
Малочка Аляксандар Віктар.
Маневіч Аляксей
Манкевіч Таццяна Пятроўна
Маркевіч Мікалай Мікалаеўч
Мароз Кацярына Мікалаеўна
Мароз Уладзімір Вікенцьевіч
Марозава Людміла Уладзімір
Мархотка Леанід Andrэevіch
Махлай Кастусь
Мациошэнка Ніна Мікалаеўна
Машкала Іосіф
Мельнічук Сяргей
Міхайлоўская Данута Канст.
Міхальчук Вераніка Пятроўна
Міхноўская Наталля Вячасл.
Мішчанкоў Уладзімір Алякс.
Мысліцкая Галіна Якаўлеўна
Насановіч Ларыса Уладзімір
Нікантаў Мікалай Яўгенавіч
Нішчык Але́сь Уладзіміравіч
Носаў Андрэй
Няганаў Яўген Сяргеевіч
Палухін Уладзімір Мікалаеўч
Пальчоўскі Віталь Юр'евіч
Палянскі Алег Алегавіч
Палянскі Андрэй Валер'евіч
Панкевіч Юлія Аляксандраўна
Парчынскі Яўген
Патапава Дзіяна Сяргеевіч
Паўловіч Анатоль
Паўловіч Валянціна Іванаўна
Паўловіч Кацярына Георгіевіч
Петракова Антаніна Алегавіч
Петрашэвіч Яўген
Праневіч Кацярына Генадзеўна
Пукель Алена Адамаўна
Рабчэна Таццяна Васільевіч
Радзюк Валянціна
Радэнка Кацярына Уладзімір
Раеўскі Аляксандар
Развінкоў Яўген Аляксандар.
Разжалавец Іван
Разжалавец Сяргей
Разумава Галіна Уладзіміраўна
Рак Вольга Рыгораўна

Фелікс Шкірманкоў:

**“Калі вы хочаце, каб вас паважалі ў свеце,
то найперш трэба паважаць сябе і сваё”**

Фелікс Уладзіміравіч Шкірманкоў жыве з жонкай Верай Васільеўнай у райцэнтры Слаўгарад, што на Марілёўшчыне. Ягоны дом з дагледжаным агародам ды садам - на ўскрайку колішняга панскаага парку. За паркам праваслаўная царква. Непадалёк замчышча. У дому шмат кніг і нацыянальнай атрыбутыкі.

З Феліксам Уладзіміравічам гутарыца карэспандэнт Радыё Свабода:

- Свайму 90-годдзю сам дзіўлюся. Усе мае думкі, пачуцці - не дзвеяностагадавага старога, а тыцыца-сара-кагадавага мужчыны. Тоё, як я думаю, як успрымаю падзеі, што адбываюцца ў краіне, у свеце, тоё, як я гавару з людзьмі - усё гэта не стыкуецца з маймі гадамі. Увесь час думаю, дзе ж тут памылка, бо такога не можа быць, каб у 90 год са сваімі думкамі я быў у сваёй маладосці.

Напэўна, гэта воля Усявішняга. Яму аднаму бачна, каму захаваць розум у дзеяноста і сто гадоў, а ў каго яго забраць у сорак ці нават у тыцыца. Іншага адказу не знаходжу. Я ўдзячны яму за тое, што ёсць. Хаця апошні год у мене з нагамі бяды. Цяжка хадзіць. Але на астатнія грэх наракаць.

Кожны новы дзень я сустракаю з удзячнасцю. Дзякую Богу, бо каб не Ён, у мене б нічога не было.

Галоўнае тое, што са мною побач мая дзярагая палаўніка Вера Васільеўна. Яна дадзеная мне Ім. Сёлета 67 гадоў, як мы разам, і прыцерліся адно да аднаго гэтак, што нам не трэба ніякіх словаў. Мы разумеем адно аднаго з позірку. Тоё, што мы разам, дапамагає нам пераносіць фізічныя цяжкасці.

Існавала яна некалькі гадоў.

Пазней Генадзь Грушавы, утварыўшы камітэт "Дзеці Чарнобыля", звярнуўся да мене з просьбай заснаваць такі камітэт і ў Слаўгарадзе, бо, казаў ён, была небяспека, што ўлада можа закрыць рахунак арганізацыі ў Менску. Мы ўтварылі Слаўгарадскі раёны камітэт "Дзеці Чарнобыля" і зарэгістравалі яго ў рэгістрацыйнай камітэте.

Калі паглядзеяш фармальна на тое, што тады гаварылася, якія быў заклікі, дык не знайдзеш у іх нібыта нічога дрэннага. Што кепскага ў лозунгу "Зямлю сялянам!" ці "Заводы працоўнымі!" што кепскага, калі быясплатнае на-вучанне, мэдyczнае, калі кватэры давалі, хоць і даводзілася стаяць гадамі ў чэргах?.. Усё гэта разглядалася як станоўчэ, і я асабіста за гэта выступаў...

А потым надышоў дзень, калі быў развязаны культ Сталіна. Пасля выступу Мікіты Хрушчова (25 лютага

біла. Надышоў дзень, калі я вымушаны быў асабіста сказаць, што мы зрабілі ўсё, што маглі. Улада многася забараніла, і мы вымушаны былі самаліквідацца. Але да сённяшняга дня я ганарусятым, што было зроблена камітэтам "Дзеці Чарнобыля". Гэта рабілася дзеля нашых людзей, дзяцей.

Калі былі выбары ў Вярхоўны Савет 12 склікання, мяне агульнагарадскім сходам жыхары вылучылі кандыдатам у дэпутаты. Гаркам партыі ўспрыняў маё вылучэнне ў штыкі, але нічога не мог зрабіць. Акрамя таго, маю кандыдатуру вылучыла канферэнцыя райкама камсамолу. Першага сакратара райкаму камсамолу вылічыла Савет... Тады я выступіў з адкрытым лістом у друку і заяўіў пра выход з КПСС...

Беларуская мова жыла ўнутры мяне, але дзесяцігоддзі, праведзены ў расейскамоўным асяроддзі, зрабілі сваю справу. Я карыстаўся толькі расейскай мовай. Калі я яврэйнуся ў Слаўгарад, то тут больш было беларускай мовы, чым сёння. Мяне запрасілі на працу ў раённую газету. Тады яна выходзіла на беларускай мове. Я рабіў у ёй загадыкам аддзела пісем. Пакрысе, не ўпрыкмет для сябе, пачаў ужываць беларускую мову. А карэнны пералом адбыўся, калі я сустрэўся з Зянонам Пазняком.

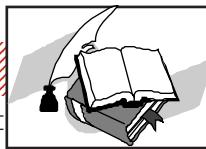
Я не бачу бяды ў тым, што беларус ведае расейскую мову, аднак бяды ў тым, што беларус пры гэтым не ведае сваёй, беларускай мовы. Беларус павінен ведаць беларускую мову і ёй карыстацца. І калі так будзе, то сапраўды Беларус зойме належнае месца ў сям'і народаў. Але ўлада нічога не робіць дзеля гэтага.

Калі не будзе ўведзена ў практыку, што чыноўнік, які не ведае беларускай мовы, не можа займаць дзяржаўны пасады, то нічога не зменіцца. У сённяшнія сітуацыі ён мусіць ведаць дзве мовы, і ў выпадку, калі да яго звяртаюцца па-беларуску, ён мае адказаць па-беларуску. Кіраўнік дзяржавы павінен ведаць беларускую мову і ёй карыстацца. І калі так будзе, то сапраўды Беларус зойме належнае месца ў сям'і народаў. Але ўлада нічога не патрэбна.

Калі не будзе ўведзена ў практыку, што чыноўнік, які не ведае беларускай мовы, не можа займаць дзяржаўны пасады, то нічога не зменіцца. У сённяшнія сітуацыі ён мусіць ведаць дзве мовы, і ў выпадку, калі да яго звяртаюцца па-беларуску, ён мае адказаць па-беларуску. Кіраўнік дзяржавы павінен ведаць беларускую мову і ёй карыстацца. І калі так будзе, то сапраўды Беларус зойме належнае месца ў сям'і народаў. Але ўлада нічога не патрэбна.

У мяне адно пажаданне да беларусаў, якія пакуль не знайшли дарогі да беларушчыны: вымеркайце час і пачніце гісторыяй Беларус, гісторыяй сваёг роду, і тады ў вас узнікне жаданне вярнуць сабе нацыянальны гонар і годнасць. І, галоўнае, калі вы хочаце, каб вас паважалі ў свеце, то найперш трэба паважаць сябе і сваё.

Радыё Свабода.

Навіны Германіі

Германскі Бундэстаг запрашае

Германскі Бундэстаг штогод запрашае выпускнікоў ВНУ з больш за 40 краін, у тым ліку з Беларусі, прыняць удзел у конкурсе на атрыманне Міжнароднай парламенцкай стыпендыі. У рамках дадзенай праграмы маладыя людзі, якія валодаюць высокай кваліфікацыяй і праяўляюць цікавасць да палітыкі, змогуць азнаёміцца з практычным досведам у сферы парламенцкай дзеянасці. Акрамя гэтага Германскі Бундэстаг прапануе стыпендыятам шырокую рамачную праграму і магчымасць наведваць заняткі ў трах універсітатах Берліна.

Заяўкі на ўдзел у конкурсе прымаюцца ў Пасольстве Германіі ў Менску да 30 чэрвеня 2016 г.

Больш падрабязная інфармацыя: www.minsk.diplo.de.

Палажэнне аб пастычным конкурсе "Быў нейкі зусім незвычайны дзень"

1. Арганізатар, партнёры і мэты конкурсу

Арганізатор конкурсу - Менская гарадская арганізацыя грамадскага аўяднання "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны".

Партнёр конкурсу - Грамадскае аўяднанне "Саюз беларускіх пісьменнікаў".

Мэта конкурсу - пошук новых талентаў сярод сябру арганізацыі і прадастаўленне ім магчымасці для творчага росту і рэалізацыі.

2. Хто можа прымаць удзел у конкурсе

Твор на конкурсе можа дасылаць аўтар, які з'яўляецца сябрам грамадскага аўяднання "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны", альбо падаў заяву на ўступленне.

Удзельнікі конкурсу нясуць асабістую адказасць за парушэнне аўтарскіх правой трэціх асобаў.

3. Патрабаванні да твору і яго афармлення

Жанр конкурснага твору - верш.

Да ўдзелу ў конкурсе прымаюцца паэтычныя творы, якія адпавядаюць тэмі і напісаныя непасрэдна для ўдзелу ў конкурсе.

Тэмы паэтычнага твору (на выбар):

1. 25 гадоў незалежнасці Беларусі.

2. Менск і менчукі.

Конкурсная работа павінна быць надрукавана на адной старонцы папіровага ліста фармату А-4, шырфіт - Times New Roman, мінімальны памер шырфіту - 12, міжрадковы інтэрвал - 1.

На асобным лісце неабходна пазначыць:

- прозвішча, імя, імя па бацьку;

- дату нараджэння;

- месца працы ці навучання;

- хатні паштовы адрес;

- нумар кантактнага тэлефона;

- адрес электроннай пошты.

4. Месца і тэрміны прыёму конкурсных твораў

Творы з пазнакай на канверце "На паэтычны конкурс" прымаюцца на адрес сядзібы ТБМ: 220005, г. Мінск, вул. Румянцева, 13.

Пачатак прыёму твораў: 30 траўня 2016 г.

Заканчэнне прыёму твораў: 22 ліпеня 2016 г.

7 чэрвеня (аўторак)

на сядзібе ТБМ (Румянцева, 13) адбудуцца чарговыя заняткі ў гістарычнай школе

"Гісторыя ў падзеях і малюнках" з Алегам Трушавым

Новы гістарычны цыкл - Беларусь у XX ст.

Пачатак 18.30.

Уваход вольны.

Да дэлегатаў 5-га Усебеларускага народнага сходу

Паважаныя дэлегаты 5-га Усебеларускага народнага сходу!

Мяне, як і многіх беларусаў, вельмі непакоіць гаротны стан роднай мовы. Хоць афіцыйна яна з'яўляецца дзяржаўнай, але пасля рэформы 1995 года нашы чыноўнікі паставілі беларускую мову фактычна на мяжу знікнення, поўнага выцяснення яе з усіх сфер грамадскага жыцця. Вышэйшым кіраўніцтвам краіны, депутатамі парламента парушаны прынцыпы канстытуцыйнай роўнасці мовав пры дзяржаўным двухмоўі. Я хачу чытаць усе законы Рэспублікі Беларусь, дэкрэты і ўказы кіраўніка дзяржавы, пастановы ўрада, рашэнні мясцовых улад па беларуску. Але ж такой магчымасці не маю. Амаль усе заканадаўчыя і нарматыўныя акты прымаюцца і публікуюцца на адной дзяржаўнай мове - рускай. Чаму ўлада аблежавала маё права як грамадзяніна Рэспублікі Беларусь?

Прэзідэнт краіны адночы сказаў, што мова не павінна быць палітычнай катэгорыяй. А на самой справе беларускія ўлады зрабілі ўсё для таго, каб мова стала "яблыкам разладу", сродкам палітычнай барацьбы. Беларусаў сённяшнія дзяржаўныя чыноўнікі мэтанакіравана, свядома вядуць да этнічнага вымірання. Агрэсіўная русіфікацыя, ігнараванне на дзяржаўным узроўні беларускай мовы, пераслед грамадзян за прыхильнасць і ўшанаванне нацыянальнай гісторыі, культуры, нацыянальных сімвалў, святаў - хіба ж гэта нармальная палітыка?

Прапаную вам, паважаныя дэлегаты, глыбока і ўсебакова аблежкаваць прычыны перакосаў у дзяржаўнай культурна-моўнай палітыцы і патрабаваць ад улад усіх узроўніў прыняцця дзеясных заходаў, каб выправіць гэтыя перакосы. На гэта ў вас ёсць права дэлегаванае народам Беларусі, і вы павінны памятаць аб адказасці перад гісторыяй за лёс краіны. Сёння, як ніколі раней, беларускай мове патрэбна грунтоўная дзяржаўная падтрымка. Беларускім уладам, на маю думку, трэба зрабіць найперш тры рашучыя крокі:

- забяспечыць канстытуцыйную роўнасць мовав пры дзяржаўным двухмоўі;
- забяспечыць навучанне ў палове (50%) сярэдніх і вышэйшых навучальных установаў па беларуску;
- прыняць Закон Рэспублікі Беларусь "Аб дзяржаўнай падтрымцы беларускай мовы".

Паважаныя дэлегаты! Уратуйце нашу родную беларускую мову. Выратуйце беларусаў ад русіфікацыі.

*Міхась Спрыдовіч,
сяббар ГА "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны",
г.п. Івянец, Валожынскі раён.*

Беларуская мова - **ТБМ** - наша будучыня

Ахвяраванні на ТБМ

1. Ціткоўскі Ігар - 400 000 р., г. Слуцк
2. Ялугін Эрнест - 50 000 р., г. Менск
3. Асаула Рыгор - 200 000 р., г. Менск
4. Чыгір Я.А. - 100 000 р., г. Гародня
5. Сутунай Глеб - 50 000 р., г. Менск
6. Давідоўскі Ігар - 200 000 р., г. Менск
7. Бойса І.Б. - 150 000 р., г. Ліда
8. Новікаў Аляксандар - 100 000 р., г. Менск
9. Ляўшун Дзяніс - 200 000 р., г. Менск
10. Фурс Юры - 100 000 р., г. Паставы
11. Джэгайла Уладзімір - 200 000 р., г. Менск
12. Чылек Міхась - 190 000 р., г. Бярозаўка
13. Фурс Антон - 300 000 р., г. Паставы
14. Шэвякова Святлана - 50 000 р., г. Менск
15. Кукавенка Іван - 150 000 р., г. Менск
16. Плакса Уладзімір - 50 000 р., г. Менск

Паведамленне

Грамадскае аўяднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705

адрэсальнік плацяжу

Аддзяленне № 539 ААТ "Белінвестбанк"

назва банка

Рахунак атримальніка 3015741233011 Асабовы рахунак 739

200 000 р., г. Менск

19. Кавалёў Мікола - 100 000 р., г. Менск

20. Цумарава Алена - 100 000 р., г. Магілёў

21. Міцкевіч Яўген - 50 000 р. г. Менск

22. Кукавенка Іван - 150 000 р., г. Менск

23. Новікаў А.С. - 150 000 р., г. Менск

24. Рыбачонак Аляксандар - 50 000 р., Міханавічы, Менскі р-н

25. Шкірманкоў Фелікс - 100 000 р., г. Слаўгарад

Дзеянасць ГА "ТБМ імя Францішка Скарыны" па наданні роднай мове рэальнага статусу дзяржаўнай вымагае вялікіх выдаткаў. Падтрымка ТБМ - справа гонару кожнага грамадзяніна краіны.

Просім Вашыя ахвяраванні дасылаць на адрас, вул. Румянцева, 13, г. Мінск, 220034, альбо пералічыць на разліковы рахунак ТБМ №3015741233011 у Аддзяленні № 539 ААТ "Белінвестбанк" код 739 (УНП 100129705) праз любое аддзяленне ашчадбанка Беларусьбанка.

Касір

(прозвішча, імя, імя па бацьку, адрас)

Від плацяжу Ахвяраванні на дзеянасць ТБМ

Пеня Разам

Плацельшчык

Грамадскае аўяднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705

адрэсальнік плацяжу

Аддзяленне № 539 ААТ "Белінвестбанк"

назва банка

Рахунак атримальніка 3015741233011 Асабовы рахунак 739

200 000 р., г. Менск

19. Кавалёў Мікола - 100 000 р., г. Менск

20. Цумарава Алена - 100 000 р., г. Магілёў

21. Міцкевіч Яўген - 50 000 р. г. Менск

22. Кукавенка Іван - 150 000 р., г. Менск

23. Новікаў А.С. - 150 000 р., г. Менск

24. Рыбачонак Аляксандар - 50 000 р., Міханавічы, Менскі р-н

25. Шкірманкоў Фелікс - 100 000 р., г. Слаўгарад

Квітанцыя

(прозвішча, імя, імя па бацьку, адрас)

Від плацяжу Ахвяраванні на дзеянасць ТБМ

Пеня Разам

Плацельшчык

Грамадскае аўяднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705

адрэсальнік плацяжу

Аддзяленне № 539 ААТ "Белінвестбанк"

назва банка

Рахунак атримальніка 30

Як у Голдаве святкавали абраад "Юр'еў дзень"

Юр'я - старааду́нне свята земляробчага календара. Святкуюцца 6 траўня (23 красавіка ст. ст.) у гонар заступніка жывёлы і гаспадаркі Юр'я (у праваслаўным календары прымеркаваны да дня ўшанавання Св. Георгія Пераможцы). Веснавое Юр'я сведчыла самой сапраўдныя пачатак вясны. Святы Юрый - "Божы ключнік", бо ў яго знаходзяцца ключы, якімі ён замыкае зіму і адмыкае вясну, выпускае расу, дабраслаўляе ўсё навокал: зямлю, людзей, жывёл.

*Юр'я, устань рана, Юр'я,
Юр'я, умыйся, бела.
Юр'я, ідзі ў стайню, Юр'я,
Юр'я, сядлай каня.
Юр'я, едзь у поле, Юр'я,
Юр'я, адмыкай зямлю.
Юр'я, выпусць росу, Юр'я,
Юр'я, на ўсплу зямлю.*

... Так заспявалі ўдзельнікі фальклорнага клуба "Ігнаткаўскія весялухі" і вакальнага гурта "Мара"

Храма Нараджэння Найсвяцейшай Багародзіцы ў аграгарадку Голдава сабралася багата жыхароў. Удзельнікі абрааду зычна спявалі юр'еўскія песні, упрыгожвалі стужкамі і зеленню карагод (каравай), які напярэдадні спякла гаспадыні, абыходзілі поле з маладой рунню, мералі карагодам маладою жыту (кали каравай хаваеща ў жыце, то ў гэтым годзе жыту будзе добрае), танчылі "Кракавяк", "Польку", "Падыспань", вадзілі карагоды, гулялі ў традыцыйныя гульні, частаваліся сялянскай яшней.

Кульмина-

Голдаўская клуба-ббліятэкі і тым самым распачалі абраадавую дзею.

Раса раніцай на Юр'я лічылася лекавай як для жывёлы, так і для чалавека. Хто хацеў быць дужым і здаровым, павінен быў пакачацца гэтай раніцай па расе. Расу нават збіralі ў місачку і выкарыстоўвалі як лекавы сродак. Лічылася, што святы Юрый асвяціў яе. *"Юр'ева раса" - ад сурокі, ад сямі хвароб. Будзь здароў, як "Юр'ева раса".*

У гэты дзень на пляцоўцы ля-

чынным момантам стаў малебен, які правёў святар Храма Нараджэння Найсвяцейшай Багародзіцы. Таксама Айцец Алег асвяціў поле на добры ўраджай і хатнюю жывёлу аграадака.

Сапраўдным упрыгожваннем свята стаў фальклорна-этнографічны калектыв "Талер" аддзела рамёства і традыцыйнай культуры г. Ліды. Трапыяны спевы, беларускія традыцыйныя танцы ўразілі гледачоў.

Наши кар.

Масла “Стары Менск”

З цягам часу ўсё больш прадпрыемстваў маркіруе сваю прадукцыю пабеларуску. Часта ўдаецца сустрэць і арыгінальныя, густоўныя дызайнерскія рашэнні, як ікапрыклад у выпадку з маслам "Стары Менск".

Назва так і просіць паверыць, што і якасць, як у старыну, без хіміі, дабавак кансервантаў. І хочацца купіць менавіта гэты прадукт.

Наши кар.

Ежы Путрамант Мястэчка меншае за вёску

"Дакудава калія Ліды" - гэтак гучыць паштовы адрес. Але што значыць "каля"? Колькі кіламетраў аддзяляе павятовы горад ад нашага мястэчка? Адказаў шмат, і кожны з іх дасканалы.

Раней ад Ліды да Дакудава было 25 км, зараз ёсьць нейкіх 18 км, перад войной (Першай сусветнай - Л.Л.) было болей за 30, зімой бывае не болей за 15.

Відночна, гэта з-за багны. Доўгім пасам цягнецца яна на поўдзень і ўсход ад Ліды і трэба яе абыяджаць па шашы на Наваградак да Нёмана, а тут павярнуць на дрэнны гасцінец, і па напалову гнілых бярвенніах-кругляках якія яшчэ памятаюць акупацыйную нямецкую ўладу, даехаць да Дакудава.

Насыпаная апошнім часам дарога цераз багну скарачае трасу на некалькі кіламетраў, але яна не заўжды прыдатна для ўжытку.

Ці можа мястэчка быць меншым за вёску? Уяві сабе, што можа! Перад тым, як патрапіць у мястэчка Дакудава, трэба мінуць вёску Дакудава: паўтара кіламетры жабраціх хат, крытых саламой, падзеленыя вузкім пасам багны, над якой амаль што ў вадзе і балоце стаяць сапхнутыя суседзямі гаспадаркі.

Вёска мае 600 жыхароў. Мястэчка, якое ляжыць праз кіламетр далей, толькі 300. Але яно ёсьць мястэчкам, тут маеца ўсё неабходнае для часавага і вечнага чалавечага жыцця: дзве крамы, царква, школа, гміна і пастарунак паліцы.

Дакудава мае гісторыю якая даўжэйшая на некалькі вякоў за гісторыю мільённых амерыканскіх гародоў. Тут, напрыклад адбылася крыжавая бітва паміж князямі Наваградка і Ліды. Над Нёманам яшчэ можна ба-

чыць некалькі невысокіх курганоў: ці гэта сляды той бітвы, ці магілы шведаў, якія палеглі пры пераправе цераз Нёман падчас Паўночнай вайны - пра гэта кажуць мясцовыя людзі, ці можа магілы дагістарычных паганцаў, як напрыклад курганы Дзіснайшчыны? Але пра гэта нічога сказаць немагчыма. Археолагі тут яшчэ не працавалі, а мясцовыя аматары скарбай вырылі ў адным з курганоў некалькімэтровую яміну але нічога не знайшли і супакоіліся.

А ці ёсьць акрамя гэтых курганоў у Дакудаве нейкія гістарычныя помнікі, нейкія руіны і памяткі мінілага? Не, няма, але ... будуць.

Маленькая мясцовая царква знаходзіцца на стадыі паміж руінай і ўжыванай пабудовай. Уздоўж Нёмана, на два кіламетры, цягнецца ланцуг прыгожых помнікаў сусветнай вайны - жалезабетонных нямецкіх бліндажоў. Ад двух з іх застаўся ўжо толькі жвір, адзін з каранямі вырвалася паводка 1931 г., іншыя зараслі глінай і пяском і толькі адзін знаходзіцца ў дасканалым стане, нехта з гаспадароў мае ў ім склен.

Плёні, праці гадоў многа турысты гатовыя будуць заплаціць добрыя гроши каб агледзець гэтыя помнікі нашай культуры.

Але аматараў прыгажосці ў Дакудаве мусіць заспакоіць прырода. Стымуюлое яна да мастацтва.

Панарама ваколіц мястэчка - калекцыя раўнінных пейзажаў. На поўнач і захад багна - тарфянік пасылы карліковай сасной і алешнінай. Недзе ў сэрцы багна маеца два возе-

ры, да якіх немагчыма дайсці ўлетку, смутныя кругі тарфянай вады, без рыбы, без людзей, што год усё больш здушаных купамі кіслай, вострай трапавы, якія расце ў багне - гэта дакудаўскае Палессе.

На поўдні ляжыць доўгі але нешырокі пасадарчай зямлі. Гладкія палі працятыя гасцінцамі. Уздоўж гасцінца тойстыя разлапістые бярозы. На межах рэдкія грушы-дзічкі. На блізкім гарызонце ланцуг пясчаных дзюн, невысокія дзюны пасыплюць ядлоўцам. Гэта мясцове Мазоўша.

Пройдзем праз гэту кіламетровую нізку, пляскатую пашу. Пасром перавязе цераз Нёман. Лугі і трапава да калені, салодкі пах зуброўкі, мядовыя травы, дробныя і густыя лугавыя кветкі. І праз трыццаць - пяцідзесяць кроку ... дубы. Іх саноўныя кароны узвышаюцца над куртатымі дрэўцамі, сонца не палиць лугі, промініраюцца сялянскія сады.

Гэтым узорным дакудаўскім лясим могуць пазайдзросці найпрыгажэйшыя дубравы Валыні. Гэта так званыя гарэлья лугі пра якія з захапленнем пісала вялікая геаграфічная энцыклапедыя рускай імперыі.

А на ўсход, аж да Нёмана спускаюцца густыя, цёмна-зялённыя, спічастыя яловыя бары, па костачкі засыпаныя апайшым іголлем - без траўкі, без кустоў.

Тут жа выбуяўшы мешаны лес - асіны, бярозы, дасканалыя мускулістые сосны, рэдкія але разрослыя піхты, блытаніна падлеску, арэшнік, крушына, воўчая ягада. І нараэшце звыклы, адвечна шумны бор стравой сасны.

Гэтыя такія розныя краявіды моцна злучае разам, запівае шырокая стужка Нёмана.

Ён, з розных кавалкаў, узятых з розных краін, стварае адзінную, не-паўторную цэласць. Узімку, ягоным рэчышчам бяжыць галоўная мясцовая дарога, улетку тут цягнуцца караваны плытоў з Налібоцкай пушчы і праслігваюць яшчэ рэдкія лодкі адпачывальнікаў. Увесень рака набрывае, шарэе, становіца няветлівой і маўклівой, цярбіць прыцінуты да парома трос.

Але самая ўдзячная і радасная рака вясной. Калі толькі знікнуць крыгі, аднекуль з гары, з-пад Любчы і Налібок наплываюць агромністыя масы вады, тонуць берагі, лугі і пашы, некалькі кіламетровы пасіні становіца адной вялікай халоднай, узбуранай вадой. Тонуць летнія расліны, рака спяшаецца напралом, праз ёлкі, дубы, арэшнік. Толькі ў вёсак прыліпленых да правага берага дастатковыя моцы, каб ператрываць паводку. Але Нёман не пакідае шанцу вайграць, ён ірве сваё рэчышча, здзірае дзёран і што год сягае на крок, на пяць крокі.

Для высунутых наперад магілак вёскі Дакудава гэтыя вясення атакі Нёмана найболыш небяспечныя. Мочынія далоні ракі ўпіваюцца ў зямлю, зрываюць спаражнелыя крыгі, выпушчваюць з гліны тое, што засталося ад нябожчыкаў. Улетку Нёман ападае ўніз, на косах жвіру і пяску ляжаць сцертыя косі і чарапы, панурыя парэшткі сялян, якімі і смерці не прынесла спакою.

Іхнія жыццё ў зямлю не было звязаныя напоўненае адпачынкам і ўратоўніцтвам. Адзіны след жыцця, больш нічога навокал не бачна - цемра, пустка. Толькі вільготнымі вечарамі лёгкі вециер прынясе за хаду ляск цягніка які едзе з Вільні ў Львоў, рэха чужога поспеху, чужога размаху, якога тут няма і які тут нічога не важыць. Важыць толькі: "Чуцён цягнік, хіба на раніцы будзе даждж".

Пераклад Леаніда Лайрэша.

жанніямі. Жыхары мястэчка - сяляне. Толькі некалькі чыноўнікаў, некалькі паліцыятаў, некалькі крамнікаў не зарабляюць на жыцці цяжкай сельскай гаспадаркай, пасадкай і копкай бульбы. Яны ўтвараюць тое, што называюцца жыццём малога мястэчка, але іх няшмат, і трymаюцца яны ад большасці адлегласці, іх уплыў на іншых жыхароў мястэчка мінімальны.

Уласна, адзінае, што адрознівае Дакудава ад рэшты навакольных вёсак - гэта гміна. Няма тут ніякай, нават дробнай, прамысловасці - толькі млын. Няма рамёства - быў калісьці шавец, але збанкрутаваў, кажуць што хутка будзе нейкі кравец. Няма гандлю - жыхары ездзяць на кірмаш у Ліду, дзве крамы з цяжкасцю выжываюць толькі на тутэйшых, бо ўсе навакольныя вёскі таксама маюць свае крамкі. Чыгунка і шашэнная дарога амбінуілі гэту дзюру, і не было ніякай рациі рабіць па-іншаму - а нашто сюды заядзіцца?

Але гміна, але падаткі, прызыў у войска, звароты, складкі, пратыска. Толькі гэта змушае тых ці іншых грамадзян павярнуць з тракту на Ліду, каб праз балота і бруд па бруку дзвюх дакудаўскіх вуліц дабраца да гмінай управы.

Адміністратыўны цэнтр - і толькі. Як сталіца Аўстраліі Канберра ці амерыканскі Вашынгтон.

Падабенства тым мачнейшае, што ў дацкадаўскай гміны належыць Бярозаўка, сядзіба гуты Нёман, найвялікшага прамысловага прадпрыемства Наваградскага ваяводства і аднаго з найвялікшых у нашым краі. Там ёсьць рух, шум, фабрычная праца, замовы з усяго свету - тут спакой, ціхая бюрократычная праца. Там Чыкага, тут Вашынгтон.

Цяжка па-людску кіраваць! Неік так заўсёды выходзіць, што калі жадаюць спакою і цішы - дык той спакой атрымліваеца мёртвы і неіківы, а калі жадаюць руху і шуму, дык той рух неік незадаваны б'е, а шум пераходзіць у крик і праклёны. Бо ў Дакудаве яшчэ не ведаюць іншых спосабаў здабывання радасці акрамя гарэлкі, а радасці, здабытая такім шляхам - караткагаўртміновая і хутка абарочваеца з

*Светлай памяці
Ніла Сымонавіча Гілевіча*

"Мне сняцца сны аб Беларусі..."
(Янка Купала)

"Пад небам усё толькі
часовая бывае".
(Лао-Цзы)

"Тое, што сціскаюць - расшыраецца.
Тое, што аслабляюць -
умациоўваецца.
Тое, што знішчаюць - расцвітае.
Хто хоча адабраць што-небудзь
у іншага,
абавязкова згубіць сваё..."
(Лао-Цзы)

"Абы быў гатовы разам са сваём
Айчынай загінуць, калі яна згіне,
а калі Яна праз ваш ратунак
будзе выратавана,
то разам з ёю і ўваскрэснуць..."
(Васіль Цяпінскі)

I. А хлеб духоўны - без чаргі...

"Не лъпо ли бяшеть, братіе,
начати старымі словесы..."
(Слова о пльку Игоревъ...)
"Ці не лепей было, каб нам, брація,
пачаць старадаўнімі словамі..."
(Пераклад Янкі Купала)

* * *

Мне не наблізіцца да ценяў
Гесіёда і Вергілія,
Тым болей - Данте, Мільтана
і іншых,
Але...

* * *

Даволі ўжо адседжвацца
у метафарах,
У экзатызмах досыць шчыраваць,
Час праста праўду гаварыць.

* * *

Не рыфмавалі антыкі,
не рыфмаваў і Ніцшэ;
Ім падуладны,
Таксама не рыфмую я.

* * *

Вядома, ёсць духоўны хлеб,
І ён бесплатны, без чаргі...
Але так мала набываць
яго жадаюць.

* * *

Ужо і аб зямлі не пішуць
простым словам;
А, можа, рызыкнуць
Аб небе гэтым словам мовіць.

* * *

З дзяцінства кішэні мае зашыты,
З дзяцінства я слова ў неба
Бяру.

* * *

Айчына!
Так мала ў цябе бацькоў і дзяцей,
Хто годна цябе барапіць
быў гатовы.

* * *

Усе вякі ад заваёўнікаў
Хаваўся наш народ
(у балоты, бульбу),
І ўсе вякі няшчасціла яму.

* * *

Калі з усіх бакоў
ды шчэ і зверху, знизу
Народ мардуюць,
Народу цяжка
ў першароднасці застасца.

* * *

Адпречаныя ад карытата,
Учарашнія недабразычліўцы
беларушчыны

Законы неба не адмяняюцца (Нябесная Беларусь)

ПАЭМА-ЭСЭ

Сягоння падбухторваюць
па-за вуголях Беларусь любіць.

Душамі лепшых сваіх
зямных сыноў і дачок.

* * *

Каб Беларусь не ратаваць,
Яны (вядома - хто!),
Прыкідваюцца
і ратуюць чалавечтва.

Нам - выбар свабодны,
А суд справядлівы - у Яго:
Ці ў небе нам быць, ці ў зямлі.

* * *

Не трэба ісці на плошчу,
А нешта ўсё ж рабіць патрэбна...
А што?

Будзьма, як дзеци:
За плячыма ў іх і наперадзе -
Неба.

* * *

Маўчачы зацята канфармісты.
І не глядзяць пад ногі,
І ў неба не ўзіраюцца...
Яно - надзейней

О неба! Якая ўцеха! Якая надзея!
Няма ў ім кірпачасці,
носапляскатасці, картаваротасці
І ашчэрнаных пашчай - няма.

* * *

так паўзіці да прорвы.

Як будзеш, светлы, з Айчынай,
Дык будзе і Бог
З табой.

* * *

А гэты хваліца, што менш дубінак
Атрымаў ад міліцаяў
Прад тым, каму ўсыпалі без меры.

II. Зямная, яна на ахвярах
трымаеца...

Няма горш, як жыць на чужыні,
А тым больш, што чужына
Стала табе Айчына твая.

* * *

Мой Божа!
Ды ў іх жа каўтуны
З паверхні даўнутр
галоўаў перарабліся.

"Ідуць народы з лета ў лета
К жыццю, к святы, з бяды, з жуды,
А мы, як цені з таго свету,
Ідзём, не знаючы куды."
(Янка Купала)

* * *

Як білі яго, так і б'юць,
А ён нат ужо не крычыць
і не плача...
Стопудовая амнезія.

О Балта-Русі!
Дык гэта ж ты ад мора і да мора...
А потым Polska перайначыла
сабе ad morza i da morza.

Беларус! Дзе сыны твае мужныя,
Дзе мужы твае мудрыя?!.
Можа, няма каму
нарадзіць іх сёння?!

* * *

Ці ёсць такія і ці многа іх,
Кamu хаця б у сне глыбокім
Нябесная Айчына паўстала?!

Радыё: "У Беларусі шэсць гадзін".
Я: "А ці ёсць Беларусь?!"
А ты, а ён, а яна, а вы, а мы?!.
Маўчым!

Якія маткі - такія і дзеткі,
І не падсадзяць, нібыта на печ,
У нябесы сваіх нараджэнцаў.

* * *

Давялі і дагналі,
што пытannі з'яўляюцца:
А ці ёсць яшчэ тут Беларусь,
Ды ці ёсць яшчэ ўрэшце і беларусы.

У мінульым была ты нібыта
Пад снегам,
А сёння - нібыта пад лёдам ужо.

Ці будуць дзеци патрыётамі,
Калі іх маці з чужакамі
Выспеўвае пашляпіцу прыблудную.

* * *

Ха! Нат гародніна не так ужо лёгка
Свае пакідае грады,
А яны, маладыя,
імпэтна з Айчыны лятуць.

Была ты Еўропай -
Кляпам была для Азіі;
Сёння ты - кляп для Еўропы.

Якіх толькі пятых калон тут няма?!.
Усе і не злічыць,
І нат беларускамоўныя ёсць.

* * *

Не важна, дзе пераважна цела,
Важна - у душы каб прысутнічаў
Светлы Дух.

Беларус у нябесах не мае межаў,
А вось на зямлі з сабою мяжуе яна:
Яе землі і людзі па суседзях
наўкол раздадзены.

І сёння тут многіх кумірёв тыя,
Хто тантай правы чалавека,
Хто Айчыны яго пазбаўляў.

* * *

Перастанеш жывіць душу,
Дык і рот твой не доўга
Жавацьме.

Калі якая кропля духу
тут была калісьці,
Дык ці то высахла,
Ці у нябыт памкненнямі

А хто песьціць шкуру сваю,
Ён не здольны любіць Беларусь -
Ні зямную і ні нябесную.

* * *

Адно пажаданне-праклён
У адрас гэтай публікі:
Каб душу вы сваю
бессмяротную ўспомнілі.

Тут неба з зямлёю
Па-хамску змешана,
А там...там хамаў,
спадзеву маю, няма.

Чым болей расшыраюцца Дразды,
Тым болей беларушчына
Звужаецца.

* * *

Ні ў якія часы і ніякім чынам
Законы неба не адмяняў
Ніхто.

Калі якая кропля духу
з той кропляй з'явіцца,
Дык у яе такіх дабавак змесцяць,
Што можна ці памерці,

Добра вядома - і нашы напаўізгой:
У адзін мікрофон - адно
І іншае - у другі.

* * *

Як і ўсе, і ўсё,
Айчына з нябесаў сыйшла,
Як і ўсе, і ўсё туды ж яна вернеца.

і - у вар'янтю.
Даўно ўжо не крывавіць,
Даўно ўжо амаль дагнівае
Край беларуска-ліцвінскі.

За Беларусь!
Спачатку гроши, пасля Беларусь.
О! Гэта ўзаемавыключальна!

* * *

Калі з усіх бакоў
ды шчэ і зверху, знизу
Народ мардуюць,
Народу цяжка
ў першароднасці застасца.

Сягоння большасць
тут дзядоў, бацькоў, дзяцей -
Ад нараджэння - антыпатрыёты...
Яны на мэце маюць прыкарыще.

Сягоння большасць
наадварот...

* * *

Адпречаныя ад карытата,
Учарашнія недабразычліўцы
беларушчыны

О Беларусь! Ужо і твае нетры,

Яўген

Гучок

І людзі - танная рабсіла

Належаць не табе...,
і ты ім не належыш.

* * *

Ах, і сёння такая наўкол біямаса,
Як калісці, калі адных
вялі на расстрэл,
Другія з уздымам крычалі:

"Так ім і трэба!"

* * *

Чаму ж нам не пець,
Не гудзець чаму,
Калі мы ў хатачы
з лебяды жывем?!.
* * *

Толькі нячыстыя вочы
Не бачаць сваю Айчыну:
Духу ў іх няма.

* * *

Нібы ў куры з-пад хваста...,
Бязволна многіх тутакоў
Цячэ амёбнае жыщё.

* * *

Не спадзяйвайся,
тут амаль няма такіх,
Хто змог бы заступіца за цябе,
Наадварот...

* * *

Сённяшні "класічны" беларус -
Істота з абчасана-абструганай
Мазгайней.

* * *

Калі ты, беларус, - не беларус,
Дык іс асоба ты,
Ці homo sapiens увогуле.

* * *

Час памякчэй нібыта:
Раней артыкул шылі
"ворага народа";
Сягоння: "лайўся ты матам". Але...

* * *

Ад журналістыкі - да рамана-эпапеі, як партрэта стагоддзя

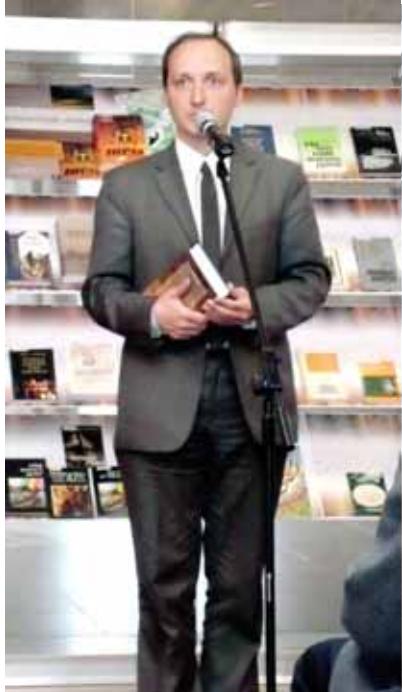
Літаратурная вечарына "Узыходжанне", прысвечаная 80-годдзю Васіля Цімафеевіча Якавенкі адбылася 25 траўня ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі

Яе распачаў намеснік бібліятэкі па наўковай работе і выдавецкай дзеянасці Аляксандар Суша:

- Дарагія сябры, чытатчы, даследчыкі творчасці пісьменніка, якія сочачь за шматграннай дзеянасцю юбіляра, з вялікім гонарам мы прысутнічаем на адкрыці выставы кніг і імпрэзы, прысвечанай яго юбілю. ХХ стагоддзе пакінула нам нялёгкую спадчыну. Апісаць гэты час не заўсёды проста. Васіль Якавенка - адзін з тых, хто не байца выказваць сваё ўласнае меркаванне, здольны да інтэрпрэтацыі найбагацейшага пласту нашай гісторыі. Праца Васіля Якавенкі - гэта праца чалавека, які здольны ахапіц вялікі масіў фактаў, імёнаў і памастацку аб'яднаць іх у адной сюжэтнай лініі. Прапанаванае ім ўспрыніцце гісторычных фактаў для нас сёння надзвычай актуальнае.

Загадчык кафедры беларускай мовы і літаратуры Менскага лінгвістычнага ўніверсітэта Пётр Васілевіч Ва-
сючэнка адзначыў:

- Я стараюся даваць нашым студэнтам лепшае, што ёсьць у нашай літаратуре, і быў узрадаваны, калі быў надрукаваны раман "Пакутны век". Наш юбіляр паказаў, як можна перайсці ад журналістыкі да рамана-эпапеі, стварыўшы патрэст стагоддзе. Ён нарадзіўся, дарэчы, 5 траўня, у дзень друку. Твор яго інфармацыйна насычаны, у ім сабрана велізарная фактологія. Мне імпантаваў экалагічны імпе-

- У нас, у Васілевічах заўсёды ўзгад-

ратуў, які суправаджае публіцыстыку Васіля Якавенкі: тут супадаюць экалогія прыроды і экалогія душы.

Філософскі аналіз творчасці пісьменніка даў у кароткай лекцыі прафесар культурылогіі Аляксей Уладзіміровіч Рагуля. Ён прасачыў творчую эвалюцыю аўтара, разважаў пра яго літаратурны феномен.

- Якавенка ідзе ад народнасці культуры. Першапачатковыя чалавечыя каштоўнасці такога ўзору, як мациарынства і бацькоўства, людскасць, дыхтоўнасць, пісьменнік свядома падкрэслівае. Ён дае глыбокі сацыяльна-психалагічны аналіз рэчаінсці. Су-тнасць феномену Якавенкі ў тым, што ён адштурхоўваеца ад народнай філософіі. Народнасць - ёсьць паказык вышэйшага інтэлектуальнага ўзроўню творцы, - заўважыў прафесар А. Рагуля.

Сябры ТБМ, паэт і публіцыст Яўген Гучок сказаў пра свайго калегу, як пра асобу:

- Васіль Якавенка - беларусацэнтрычны чалавек, бескампромісны грамадскі дзяяч, выдатны арганізатор канферэнцый, ішчыры і таварыскі чалавек, які не раз прыходзіў з дапамогай сябрам і ўсяму народу. У 1991 годзе сярод першых арганізацый ён запачаткаваў Беларускі сацыяльна-екалагічны саюз "Чарнобыль" і дапамог змагацца з бядой. Трэба пакланіцца яму і пажадаць моцнага здароўя і плённай дзеянасці!

Як зямляк са шчырымі пажаданнямі выступіў фізік і палітолог Анатоль Астапенка:

- У нас, у Васілевічах заўсёды ўзгад-

валі пісьменнікаў-выхадцаў з наших мясцін - Івана Навуменку і Васіля Якавенку. З Васілем Цімафеевічам мне давялося сустракацца з 1986 года. Яго публіцыстыка была заўсёды вострай, але ён яничэ і дапамагаў людзям, якія шукалі падтрымкі. Ён выпускаў вострую незалежную газету "Набат". Ён шмат зрабіў ў

абарону беларускай мовы: напісаў мноства лістоў і зваротаў, правёў шэраг канферэнцый і семінараў.

- Мяне ўсхвалявалася праўдзівасць твору, у ім шмат страронак пра багацце зямлі, пра моц народнага духу, - сказала паэтка Вера Буланда.

- Каб радасна пад беларускім небам крыяла мудрасць Якавенкі Васіля! - пажадала ў вершаваных радках Аляксандра Грышкевіч.

Спявак і мастак Андрэй Плясанай цягам пяці гадоў меўмагчымасць падарожнічаць з Васілем Якавенкам і браць уздел у сустрэчах з чытчамі.

- Мы разам наведвалі Моталь, радзіму герояў пісьменніка, дзе нас сардэчна сустракалі мясцовыя жыхары, - узгадвае спадар Андрэй.

Спявак выкананы для свайго сябра і паплечніка не-калькі песень патрыятычнага зместу. Песню "Край" заспівала Кацярына Ваданосава. Мастак М. Карпук падарыў сябру свой пейзаж "Восеніскі матыў". Цеплынно сустрэчы з чытчамі ў бібліятэцы падзялілі жонка юбіляра Ларыса Мацвеевна, дзе вяло яго дачкі - Наталя і Алена, унук і ўнучка.

Эла Дзвінская, фата аўтара.

1. Выступае Аляксандар Суша;

2. Васіль Якавенка з сям'ёй і сябрамі

"Вожык" шукае новых сяброў

У Ліду завітаў... "Вожык". "Вожык" незвычайны - не з лесу, а з самай сталіцы! З усмешкай, з пачуццём гумару... У рамках чарговага паседжання літаратурнага аўяднання "Суквецце" пры рэдакцыі "Лідскай газеты" адбылася сустрэча з в. а. галоўнага рэдактара беларускага часопіса сатыры і гумару "Вожык" Ганнай Кіслушчанкай і намеснікам галоўнага рэдактара названага часопіса, яго мастацкім рэдактарам, карыкатуристам Аляксандрам Каршакевічам. Ініцыятарам і арганізатарам сустрэчы стаў кіраунік літаб'яднання Але́сь Хітрун, даўні сябар "Вожыка". Акрамя лідскіх літаратаў, на мерапрыемстве прысутнічалі старшакласнікі сярэдняй школы № 11.

Ганна Аляксандраўна азнаёміла прысутных з гісторыяй выдання. А пачыналася яго гісторыя ў ліпені грудзеня 1941 года, калі ў Гомелі пачаў выходитці агітплакат "Раздавім фашистскую гадзіну" (позней - газета-плакат, выходзіла ў Маскве). Дарэчы, сустрэча з членамі рэдкалегіі "Вожыка" адбылася ў тым памяшканні дома-кірауніка Таўляя, дзе змешчаны арыгіналы гэтага плаката - папярэдніка "Вожыка". Джала сатыры газеты-плаката "Раздавім фашистскую гадзіну" было накіравана на Гітлера і яго наслугачаў, на нямецкіх акупантаваў. Газета падпольна распаюсіджвалася на акупаванай тэрыторыі Беларусі, яе вострыя, трапныя слова і малюнак таксама дапамагалі змагацца з ворагам, умацоўвалі баявы дух і веру ў перамогу. Дапоўнілі аповед Ганны Кіслушчанкай агэзце-папярэдніцы "Вожыка" - карткаметражныя фільмы.

Уласна ж часопіс "Вожык" выдаецца са жніўня 1945 года ў Менску. У жніўні мінулага, 2015, года часопіс адзна-

чыў свой 70-гадовы юбілей, а ў ліпені бягучага года адзначыць яшчэ адзін - 75 гадоў з дня выхаду першага нумара агітплаката "Раздавім фашистскую гадзіну".

Асобна ў час імпраэзы гаварылася пра вядомага беларускага байкапісца і драматура Кандрата Крапіву, з дня нараджэння якога сёлета споўнілася 120 гадоў. Справа ў тым, што Кандрат Крапіва быў першым галоўным рэдактарам "Вожыка", яго "хрышчонным бацькам" (менавіта Кандрат Кандратавіч даў часопісу яго "калючую", як і свой псеўданім, назыву).

З дапамогай мультымедыйных сродкаў прысутны больш блізка пазнаёміліся з сучасным "Вожыкам", яго шматлікімі рубрыкамі, праектамі. Была магчымасць і пагартаць часопіс: Але́сь Хітрун прынёс на мерапрыемства мноства яго нумароў са свайгіх хатняй бібліятэкі.

Але́сь таксама адзначыў, што часопіс мае некаторое дачыненне да Лідчыны. Так, у газете-плакаце "Раздавім фашистскую гадзіну" (як мы памятаем, папярэдніцы "Вожыка") друкаваўся і звязаны лёсам з Лідай паэт Валянцін Таўляй (пад псеўданімамі *Mscivec* і інш.). Адзін з колішніх супрацоўнікаў і галоўных рэдактараў "Вожыка" Уладзімір Корбан да працы ў часопісе ўзначальваў некаторы час цвіковы завод у Лідзе. Дарэчы, Уладзімір Корбана называлі "другім пасля

віч аднойчы сказаў яму: "Што ж, дарагі Корбан, ёсьць у мене добрая замена, табе зараз і лейцы ў руکі". У фондах Лідскага гісторычна-мастацкага музея захоўваецца настенгазета "Лідскі "Вожык""; калісці працаўнікі перададзеная ў музей былым галоўным рэдактарам газеты "Уперад" (цяпер "Лідская газета") Аляксандрам Жалкоўскім (магчымасць пазнаёміцца з "Лідскім "Вожыкам" таксама была ў тых, хто наведаў імпраэзу ў доміку Таўляя). І, нарэшце, дзякуючы "Вожыку" выйшаў дзесяць гадоў назад на прасторы рэспубліканскага друку ўжо не раз згаданы намі Але́сь Хітрун, у творчым багажы якога нямала гумарыстычных твораў.

Ганна Кіслушчанка і Аляксандар Каршакевіч заклікалі прысутных папоўніць шэрагі падпісчыкаў "Вожыка", а таксама супрацоўніцаў з часопісам - дасылаць туды свае гумарыстычныя або сатырычныя творы, а, магчыма, і карыкатуры, і нават смешныя фотаздымкі. "Вожык" чакае новых сяброў!

Аляксандр МАЦУЛЕВІЧ.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі.
Рэдакцыя рукапісі не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідской друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінскай, 23.

Выдавец: Установа інфармації "Выдавецкі дом ТБМ".

Газета падпісана да друку 30.05.2016 г. у 17.00. Замова № 1380.

Аб'ём 2 друкаваныя аркүшы. Наклад 2000 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпісі: 1 мес.- 9800 руб., 3 мес.- 29400 руб.

Кошт у розницу: па дамоўленасці.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Юля Бажок,
Марыя Баравік, Вінцук Вячорка, Аляксей Карпенка,
Эла Оліна, Ігар Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч,
Станіслав Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў,
Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.
<http://naszaslowa.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbt-mova.by/>
<http://nashaslova.mns.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі.

Рэдакцыя рукапісі не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідской друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінскай, 23.

Выдавец: Установа інфармації "Выдавецкі дом ТБМ".

Газета падпісана да друку 30.05.2016 г. у 17.00. Замова № 1380.

Аб'ём 2 друкаваныя аркүшы. Наклад 2000 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпісі: 1 мес.- 9800 руб., 3 мес.- 29400 руб.

Кошт у розницу: па дамоўленасці.